

คู่มือการจัดตั้งศูนย์ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ

ศูนย์ประสานการจัดสวัสดิการข้าราชการ

สำนักงาน ก.พ.

คู่มือการจัดตั้งศูนย์ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ

ศูนย์ประสานการจัดสวัสดิการข้าราชการ
สำนักงาน ก.พ.

คำนำ

รัฐบาลได้มีนโยบายในการส่งเสริมและสร้างสุขภาพที่ดีให้แก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนเป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่การงาน เพื่อพัฒนาสังคมและประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้น และการที่ประชาชนในชาติ มีสุขภาพดีทั้งทางกายและทางใจ ไม่มีโรคภัยมาเบียดเบี้ยนกีสามารถทำให้ภาครัฐประยุค งบประมาณรายจ่ายเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลด้วย

ในการราชการรัฐบาลได้พยายามส่งเสริมให้ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีสุขภาพที่ดีนานาแล้ว ดังจะเห็นได้จากคณะรัฐมนตรีได้มีการประชุมเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2537 ลงมติว่า “ให้ทุกกระทรวง ทบวง กรม ถือเป็นภาระหน้าที่ส่วนหนึ่ง ของงานสวัสดิการที่จะต้องจัดหาสถานที่ให้นักการในสังกัดใช้เป็นศูนย์สุขภาพ เพื่อออกกำลังกายหรือเล่นกีฬาตามความเหมาะสมเพื่อสุขภาพ และให้สามารถจัดตั้ง งบประมาณประจำปี หมวดที่ดิน สิ่งก่อสร้าง และอุปกรณ์ครุภัณฑ์ ตามความจำเป็น” จากมติ ครม. ดังกล่าว ทำให้มีส่วนราชการหลายแห่งได้ดำเนินการจัดตั้งศูนย์ออกกำลังกาย เพื่อสุขภาพเรียบร้อยแล้ว แต่ยังมีส่วนราชการอีกจำนวนมากยังไม่ได้ดำเนินการ และใน ปี 2546 นี้ ท่านนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร ประธานโภบายรองค์ให้เป็น “ปีแห่งการสร้างสุขภาพทั่วไทย” ด้วย

ศูนย์ประสานการจัดสวัสดิการข้าราชการ สำนักงาน ก.พ. เห็นว่าการจัดตั้ง ศูนย์ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพเป็นการจัดสวัสดิการภายในส่วนราชการประเภทหนึ่ง และ เป็นเรื่องสำคัญที่สนับสนุนนโยบายรัฐบาล จึงได้จัดทำคู่มือการจัดตั้งศูนย์ออกกำลังกาย เพื่อสุขภาพขึ้น เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ที่รับผิดชอบงานสวัสดิการภายในส่วนราชการ ได้ นำไปใช้ดำเนินการจัดตั้งศูนย์ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพที่เหมาะสมกับส่วนราชการ ที่รับผิดชอบต่อไป

ศูนย์ประสานการจัดสวัสดิการข้าราชการ
สำนักงาน ก.พ.
มกราคม 2546

สารบัญ

	หน้า
ส่วนที่ 1 การออกแบบการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ	2
⌚ การออกแบบการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ	2
⌚ ลักษณะของกีฬาเพื่อสุขภาพ	3
⌚ ชนิดของกิจกรรมที่เป็นกีฬาเพื่อสุขภาพ	3
⌚ หลักของการออกแบบการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ	5
⌚ ประโยชน์ของการออกแบบการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ	6
ส่วนที่ 2 การจัดตั้งศูนย์ออกแบบการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ	9
⌚ หลักการและเหตุผลในการจัดตั้งศูนย์ออกแบบการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ	10
⌚ รูปแบบของศูนย์ออกแบบการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ	11
ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการจัดตั้งศูนย์ออกแบบการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ	12
⌚ ขั้นตอนที่ 1 การหาความต้องการ	15
⌚ ขั้นตอนที่ 2 การขออนุมัติดำเนินการต่อคณะกรรมการสวัสดิการ	16
⌚ ขั้นตอนที่ 3 การเตรียมการจัดตั้งศูนย์ออกแบบการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ	17
⌚ ขั้นตอนที่ 4 การดำเนินการศูนย์ออกแบบการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ	23
⌚ ขั้นตอนที่ 5 การติดตามประเมินผลและปรับปรุงแก้ไข	26
ภาคผนวก	27
⌚ ตัวอย่างหนังสือการขอใช้สถานที่	28
⌚ ตัวอย่างหนังสือขออนุมัติใช้น้ำประปา ใช้กระแสไฟฟ้า	31
⌚ มติ กรม. เกี่ยวกับศูนย์สุขภาพภายนอกในส่วนราชการ	33

ส่วนที่ 1

การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ

การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ

การที่จะจัดตั้งศูนย์ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ ผู้รับผิดชอบควรเข้าใจหลักการ และวิธีการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพให้ชัดเจน เพื่อการดำเนินการจัดตั้งศูนย์ออกกำลังกาย เพื่อสุขภาพเป็นไปอย่างถูกต้อง เหมาะสม ครบถ้วน ตามหลักวิชาการด้านสุขภาพ และ ได้ประโยชน์สูงสุด จึงขอกล่าวถึงหลักการและวิธีการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพพื้นสังเขป ดังนี้

การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ

ในศตวรรษที่ผ่านมา ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และ อุตสาหกรรมมีมากขึ้นเรื่อยๆ มนุษย์เปลี่ยนแปลงธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่ออำนวย ความสะดวกในการดำเนินชีวิต การนำเครื่องจักร เครื่องทุนแรงมาใช้แทนพลังงานจากมนุษย์ มีเพิ่มมากขึ้น การใช้กล้ามเนื้อและพลังงานในร่างกายลดปริมาณลงมาก ทำให้สมรรถภาพ ของร่างกายลดลงด้วย เป็นผลทำให้ความแข็งแรงและความต้านทานโรคลดลง อัตราเสี่ยง ต่อการเกิดโรคต่างๆ โดยเฉพาะ โรคเกี่ยวกับระบบหลอดเลือดหัวใจสูงขึ้นมาก

การออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอเป็นประโยชน์ต่อสุขภาพร่างกาย เสมือนเป็น ยาบำรุงที่สามารถเพิ่มสมรรถภาพทางร่างกายได้และสามารถป้องกันโรคร้ายได้หลายชนิด โดยเฉพาะโรคที่เกิดจากการเสื่อมสภาพของอวัยวะอันเนื่องจากอายุมากขึ้น ทั้งนี้ การออกกำลังกายจำเป็นต้องเลือกชนิดหรือประเภทของการออกกำลังกายให้เหมาะสมกับเพศ วัย สถานที่ รวมทั้งการใช้อุปกรณ์ต่างๆ ด้วย

“การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ” หมายถึง การเล่นกีฬาและการออกกำลังกายที่ มีจุดประสงค์แน่นอนในการพัฒนาสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจ การดำรงรักษาสุขภาพที่ดีอยู่ แล้วมีให้คดอย่าง ปรับปรุงสุขภาพที่ทรุดโทรมให้ดีขึ้น ป้องกันโรคที่เกี่ยวเนื่องกับการขาด

การออกกำลังกาย ตลอดจนช่วยแก้ไขหรือฟื้นฟูสภาพร่างกายจากโรคบางอย่าง กีฬาเพื่อสุขภาพซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างจากกีฬาที่แข่งขัน เพราะมิได้เกี่ยวกับชัยชนะหรือชื่อเสียง

ลักษณะของกีฬาเพื่อสุขภาพ

อาจกล่าวได้ว่ากีฬาทุกชนิดที่ใช้แข่งขันหรือเกมส์การละเล่นที่ใช้แรงกาย การบริหารร่างกายและการออกกำลังกายรูปแบบต่าง ๆ และแม้แต่การปฏิบัติงานหรืองานอดิเรกที่ใช้แรงกายสามารถนำมาใช้หรือดัดแปลงให้เป็นกีฬาเพื่อสุขภาพได้ทั้งนั้น แต่ทั้งนี้จะต้องจัดให้เข้ากับลักษณะของกีฬาเพื่อสุขภาพ ดังนี้

1. ลักษณะบังคับ แบ่งได้ 4 ประการ ได้แก่

- ☆ หมายความว่ากีฬาที่ใช้แรงกายของผู้เล่น
- ☆ สามารถควบคุมความหนักเบาได้ด้วยตนเอง
- ☆ มีการฝึกความอดทนของระบบการหายใจและการไหลเวียนของเลือด (แอโรบิก) อยู่ด้วย (หมายถึง มีระยะเวลาฝึกแบบต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 20 นาที)
- ☆ สามารถปฏิบัติเป็นประจำสม่ำเสมอได้

2. ลักษณะประกอบ แบ่งได้ 4 ประการ ได้แก่

- ☆ มีความเสี่ยงต่ออุบัติเหตุน้อยหรือไม่มีเลย
- ☆ ปฏิบัติได้ง่าย ไม่มีกฎติกาหรือเทคนิคที่ยุ่งยาก
- ☆ มีความสนุกสนานเพลิดเพลิน ไม่เคร่งเครียด
- ☆ ไม่สิ้นเปลืองมาก

ชนิดของกิจกรรมที่เป็นกีฬาเพื่อสุขภาพ

1. กิจกรรมการฝึกซ้อมของกีฬานิดต่าง ๆ ที่ใช้ในการแข่งขันล้วนแต่เป็นการเพิ่มสมรรถภาพทางด้านร่างกายทั้งสิ้น ตัวอย่างเช่น กีฬามวย การทำกายบริหารชุดๆ ซึ่งจะสอนทราย ยกน้ำหนัก วิ่ง เป็นการฝึกฝนสมรรถภาพทางด้านร่างกายที่เป็น

ประโยชน์ต่อสุขภาพได้ทั้งนี้ การนำวิธีฝึกซ้อมของกีฬานิดต่าง ๆ มาฝึกฝนร่างกายให้เข้ากับลักษณะของกีฬาเพื่อสุขภาพก็ถือได้ว่าเป็นกีฬาเพื่อสุขภาพ

2. เกมส์และการละเล่นที่ใช้แรงกาย หลายชนิดสามารถนำมายัดให้เป็นกีฬาเพื่อสุขภาพได้เป็นอย่างดี ซึ่งนอกจากผลต่อสุขภาพทางกายแล้วยังมีผลต่อสุขภาพจิต เพราะไม่เคร่งเครียดมาก ช่วยให้หายใจและสมุกสنانแพลิดเพลินด้วย เกมส์การละเล่นพื้นบ้านรวมทั้งการแสดงศิลปวัฒนธรรมหลายอย่าง เช่น การเล่นตีจับ ลิงชิงบลล วิ่งเปี้ยว เดิดเทิง กลองยาว ฯลฯ ส่วนแต่ละลักษณะของกีฬาเพื่อสุขภาพอยู่ในตัวหลายข้อ เช่น กัน

3. ภายนริหารให้ผลต่อระบบการเคลื่อนไหว คือ ข้อและกล้ามเนื้อ โดยทำให้มีความคล่องแคล่วและรวดทรงดีขึ้นได้ แต่ให้ผลน้อยต่อระบบการหายใจและการไหลเวียนของเลือด เนื่องจากมักไม่ต่อเนื่องนานพอหรือหนักพอ โดยทั่วไปจะใช้ประกอบการออกกำลังกายอื่น ใช้เป็นส่วนสำคัญของการอบอุ่นร่างกายในการฝึกซ้อมหรือแข่งขันกีฬา การบริหารร่างกายที่มีรูปแบบพิเศษและนิยมปฏิบัติกันอยู่ เช่น การแกะง่วน โยคะ รำมาyahin ส่วนใหญ่จะเน้นการฝึกการหายใจและจิตใจ (สมาธิ) ซึ่งมีผลดีต่อสุขภาพอีกทางหนึ่ง และประโยชน์ในการส่งเสริมสมรรถภาพทางกายจะไม่แตกต่างจากภายนริหารโดยทั่วไปมากนัก

4. การออกกำลังกาย ในที่นี้หมายถึง การฝึกฝนร่างกายด้วยตนเองหรือโดยการไปออกกำลังกายในสถานบริหารร่างกาย การฝึกฝนร่างกายด้วยตนเองสามารถทำได้หลายรูปแบบ เช่น การวิ่งเหยาะ ๆ กระโดดเชือก ปั่นจักรยาน ก้าวขึ้ลงบันไดขึ้นเดียว ว่ายน้ำ ฯลฯ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมสมรรถภาพของระบบการหายใจและการไหลเวียน เลือด โดยตรง การออกกำลังกายโดยการยกลูกน้ำหนัก (แบบเล่นกล้าม) เพียงอย่างเดียวโดยไม่มีกิจกรรมอื่นที่ฝึกการหายใจและการไหลเวียนเดือดด้วย ไม่ถือเป็นกีฬาเพื่อสุขภาพ

การออกกำลังกายในสถานบริการส่วนใหญ่จะเป็นการออกกำลังกายหลาย ๆ แบบรวมกัน มีข้อดีที่มีผู้ควบคุมแนะนำ มีอุปกรณ์ที่ดีและปลอดภัย มีผู้รับผิดชอบ แต่จะสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย

5. งานอาชีพและงานอดิเรกที่ใช้แรงกาย ถ้าคิดปริมาณรวมของการใช้แรงกายแล้ว งานอาชีพหรืองานอดิเรกที่ใช้แรงกายที่ทำทั้งวันอาจมากกว่าการเล่นกีฬารือออกกำลังกายที่กล่าวมาแล้ว แต่ผู้ปฏิบัติงานจำนวนมากไม่ได้ผลในการส่งเสริมสุขภาพไปด้วย

เนื่องจากไม่ได้ปฏิบัติให้เข้ากับลักษณะของกีฬาเพื่อสุขภาพ เช่น ไม่ได้ทำกายบริหารก่อนเริ่มใช้แรงกาย ทำไปหยุดไปโดยไม่มีช่วงติดต่อกันนานพอดี เป็นต้น หากปรับวิธีการใช้แรงกายให้เข้ากับลักษณะของกีฬาเพื่อสุขภาพได้จะทำให้ได้ประโยชน์ทั้งผลงานและสุขภาพโดยไม่ต้องไปเส้นกีฬาหรือออกกำลังกายอย่างอื่นอีก

หลักของการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ

การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ เป็นการฝึกความอดทนของระบบการหายใจและการไหลเวียนเลือด (แอโรบิก) เป็นการเพิ่มสมรรถภาพการใช้ออกซิเจนของร่างกายซึ่งส่งผลดีต่ออวัยวะทุกระบบ เป็นการฝึกความแกร่งหรือพลังกำลังรวมทั้งความทนทานของกล้ามเนื้อ และฝึกยึดหดข้อต่อต่าง ๆ ของร่างกาย การออกกำลังกายถ้าทำน้อยไปและมีวิธีการไม่ถูกต้องก็ไม่ได้รับผลดีเท่าที่ควร และทำมากไปก็อาจเกิดโทษขึ้นได้ เช่น ทำให้ร่างกายบาดเจ็บ และภูมิคุ้มกันลดลงเจ็บป่วยได้ง่าย เป็นต้น จึงมีหลักการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ ดังนี้

ประเภทและวัตถุประสงค์ เลือกออกกำลังกายที่ไม่หนักเกินกำลังของผู้ออกกำลังกายและมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการพัฒนาสุขภาพอนามัยให้แข็งแรงจริงๆ มิใช่ออกกำลังเพื่อการแข่งขันหรือเพื่อการพนัน เพราะการออกกำลังกายประเภทหลังนี้จะมีการทุ่มเทกำลังกายของตนเองให้ถึงขีดจำกัด และจะมีความเครียดเกิดขึ้นมาก นอกจากจะไม่เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพกายและใจ ที่อาจเกิดการเจ็บป่วยตามมาได้ ดังนั้นการเล่นแบดมินตัน เทนนิส ยกน้ำหนัก ไม่เหมาะสมกับผู้สูงวัยอาจเกิดการบาดเจ็บได้ง่าย และถ้าเป็นการแข่งขันหรือมีการพนัน ถ้าผู้นั้นไม่ผ่านการฝึกฝนและฝึกซ้อมมาก่อนอย่างสม่ำเสมอจะเกิดโทษได้รวดเร็วมาก

ความหนัก	ไม่หนักมากจนทำติดต่อกันเกิน 5 นาทีไม่ได้ แต่ก็ไม่เบาจนไม่รู้สึกเห็นน้อยเลย ถ้าสามารถจับชีพจรตอนของขณะออกกำลังกายได้ชีพจรจะอยู่ระหว่าง 150 ลบด้วยอายุถึง 190 ลบด้วยอายุต่อนาที เช่น อายุปีจุบัน 45 ปี ชีพจรอัตราอยู่ระหว่าง $(150 - 45) = 105$ ถึง $(190 - 45) = 145$ เป็นต้น
ความนาน	ต้องเกิน 5 นาทีขึ้นไป โดยทั่วไปถือว่าการปฏิบัติวันละ 15 นาที ทุกวันจะได้ผลต่อสุขภาพแล้ว แต่จะให้ได้ผลเต็มที่ ควรทำถึงวันละ 20 - 30 นาที
ความบ่อย	อย่างน้อย 4 ครั้งต่อสัปดาห์

ประโยชน์ของการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ

การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ จะมีประโยชน์ต่อร่างกาย ดังนี้

1. การให้ผลเวียนของเลือด เส้นเลือด และหัวใจมีคุณภาพดี การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพอย่างจริงจังจะทำให้การเต้นของหัวใจชีงทำงานหน้าที่คลายบื้นนำที่ส่งผ่านกระแสเลือดเข้าสู่ปอด เพื่อซักฟอกเลือดคำให้เป็นเลือดแดง และส่งเลือดแดงที่บริสุทธิ์ผ่านไปเลี้ยงเนื้อเยื่อทุกชนิดตามจุดต่าง ๆ ของร่างกายเป็นไปได้อย่างทั่วถึง เพราะการออกกำลังกายโดยกระทำอย่างจริงจังอย่างน้อย 20 – 30 นาทีจะทำให้หัวใจเต้นเร็วและแรงขึ้นอีกอย่างน้อยเกือบทุกครั้งของการเต้นปกติ เปรียบได้กับเครื่องปั๊มน้ำที่มีกำลังสูงสามารถดันน้ำให้ขึ้นอาคารสูง ๆ ได้ เมื่อเลือดแดงสามารถผ่านไปเลี้ยงเนื้อเยื่อทุกชนิดตามจุดต่าง ๆ ของร่างกาย ผนังเส้นเลือดทั่วร่างกายจะยืดหยุ่นได้ดีกว่าปกติ โอกาสที่จะเป็นเส้นเลือดแข็ง เปราะหรือเส้นเลือดในสมองหรือหัวใจบดดันหรือแตก ตลอดจนเส้นเลือดอักเสบและความดันสูงจะไม่มีโอกาสเกิดขึ้นแม้อายุผู้ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพจะมีอายุมากขึ้น สมองซึ่งเป็นอวัยวะที่สำคัญของร่างกายจะได้รับอาหารที่มีคุณค่าซึ่งไปกับกระแสเลือดเลี้ยงดูอย่างดีก็จะทำงานได้ดี มีอัตราการเตือนน้อยและช้าลงมาก

2. กล้ามเนื้อแข็งแรง กล้ามเนื้อทุกส่วนของร่างกายรวมทั้งกล้ามเนื้อหัวใจด้วย นอกจากจะได้รับอาหารจากกระแสเลือดเข้าไปเลี้ยงอย่างทั่วถึงแล้ว ยังได้มีการเคลื่อนไหวออกกำลังอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ ทำให้เกิดกำลังและมีความยืดหยุ่น ย้อมแข็งแรงเพิ่มขึ้นเป็นธรรมชาติ อัตราการเต้นของหัวใจคนปกติประมาณ 80 – 90 ครั้งต่อ 1 นาที ผู้ที่ออกกำลังกายสม่ำเสมอเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 3 - 4 เดือนติดต่อกันหัวใจจะค่อย ๆ เต้นช้าลงจนเหลือเพียง 60 - 65 ครั้งต่อ 1 นาทีหรือน้อยกว่านั้น ไม่ว่าจะเดิน วิ่ง หรือขึ้นบันได ก็ไม่ค่อยรู้สึกเหนื่อย หรือเวลาออกกำลังจนเหนื่อยเมื่อหยุดก็หายเหนื่อยได้ในเวลาอันรวดเร็ว จึงทำงานหรือเคลื่อนไหวร่างกายได้มากขึ้นและนานขึ้นด้วย

3. ข้อต่อต่าง ๆ ของร่างกายทำงานได้ดี ร่างกายของมนุษย์มีระบบคล้ายเครื่องจักรหรือเครื่องยนต์ที่มีข้อต่อมากร้อยอยู่ในร่างกายทำให้เคลื่อนไหวในทิศทางต่าง ๆ ได้สะดวก เมื่ออายุสูงขึ้นข้อต่อต่าง ๆ จะมีแคดเซี่ยมมาจับเกาะตามข้อต่อต่าง ๆ เมื่อข้อนี้ต่อของเครื่องยนต์ที่เป็นสนิม ทำให้เกิดอาการข้อต่อเคลื่อนไหวไม่สะดวก และจะเกิดการสึกหรอและเจ็บปวดตามมา การออกกำลังกายจะทำให้มีการยกข้อต่อหมุนเคลื่อนไหวอยู่เสมอ ลดการจับเกาะของแคดเซี่ยมที่ข้อต่อ ทำให้ลดอาการสึกหรอของข้อต่อ และไม่มีอาการปวดตามข้อ เช่น ข้อต่อของคอ ข้อไหล่ ข้อเข่า ข้อเท้า ข้อบริเวณสันหลัง บ้านเอว และก้นกบ เป็นต้น

4. การย่อยอาหารและการขับถ่ายดี กระเพาะและลำไส้มีความยาว 6 เท่าของความสูงของมนุษย์และมีกล้ามเนื้ออよỷโดยรอบ ทำหน้าที่บีบนำย่อยและคลุกเคล้าอาหารที่กินเข้าไป ดูดซึมอาหารที่ย่อยแล้วเข้ากระแสเลือด และบีบสูดอากาศอาหารออกจากร่างกาย ขณะที่ออกกำลังกายกล้ามเนื้อกระเพาะและลำไส้จะเคลื่อนไหวไปด้วย เป็นการสร้างกำลังให้กล้ามเนื้อกระเพาะและลำไส้ ทำให้การบีบนำย่อยและการย่อยอาหารเป็นไปด้วยดี มีสมรรถภาพ และการขับถ่ายของเสียออกจากร่างกายดีไปด้วย ถ้าไม่มีการออกกำลังกายและมีความเครียดด้วย ระบบปัสสาวะจะแปรปรวน เกิดอาหารไม่ย่อย ท้องผูก หรือเป็นแพลงในกระเพาะหรือลำไส้ได้ง่าย

5. จิตสงบและคลายความเครียด การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพจะช่วยพักผ่อนสมองและประสาทที่เคร่งเครียดทั้งวันได้ เพราะการออกกำลังกาย เช่น ว่ายน้ำ เดินเรือ ๆ วิ่งเหยาะ ๆ เต้นแอโรบิก โยคะ รำวงจิ้น หรือออกกำลังกายในห้องยิม เป็นต้น

ติดต่อกันเป็นเวลา 20 - 30 นาทีนั้น เป็นสิ่งที่ไม่ต้องใช้ความคิดเป็นการฝึกสามารถไปด้วยในตัว ขณะออกกำลังกายโอกาสที่จิตจะแกร่งว่าไกวคิดอะไรย่อมน้อยกว่าปกติ สมองได้พักจาก การเครื่องเครียดทำให้จิตสงบและคลายความเครียด สุขภาพจิตที่ดีมีผลต่อสุขภาพกายและลดโรคภัยไข้เจ็บด้วย

6. มีความรู้สึกเป็นสุข การออกกำลังกายอย่างพอเพียงทำให้ตื่นไร้ท่อ ในสมองขับสารชนิดหนึ่ง นักวิทยาศาสตร์การแพทย์เรียกว่า endorphins ซึ่งมีคุณสมบัติ บางอย่างคล้าย morphine หากมีแต่คุณไม่มีโทษ ทำให้ผู้ออกกำลังกายอย่างจริงจังสมำเสมอ เกิดการติดการออกกำลัง เกิดความปิติสุข และสารชนิดนี้ยังทำให้เซลล์ต่าง ๆ ของร่างกาย แข็งแรงขึ้นอีกด้วย เชื่อกันว่าสามารถต้านทานเชื้อโรคและเชื้อมะเร็งได้

7. ลดน้ำหนักและชลอความชรา การออกกำลังกายมากพอจะทำให้ร่างกาย เพาพลอยพลังงานส่วนหนึ่งจากอาหารที่รับประทานกันเข้าไปทุกวัน โดยไม่สะสมเพิ่มขนาด และร่างกายของคนเราให้แลดูอ้วนและอุยอ้าย ทั้งนี้ต้องไม่รับประทานอาหารเพิ่มมากกว่า ปกติและไม่มีปัจจัยอื่น เช่น อายุเพิ่มขึ้นทำให้ใช้พลังงานลดลง หรือการใช้แรงกายลดลงมาก เป็นต้น เข้ามามีส่วนด้วย แต่ถึงจะมีปัจจัยเหล่านี้การออกกำลังกายก็ชลอการเพิ่มขึ้น ของน้ำหนักได้ และผู้ที่ออกกำลังกายจริงจังสมำเสมอจะทำให้ร่างกายกระฉับกระเฉง เกลี้ยงไหควคล่องแคล่ว ไม่มีโรคภัย ทำให้ผู้นั้นสดใสแลดูอ่อนวัยกว่าอายุจริง และทำให้ อายุยืนขึ้นด้วย

หมายเหตุ “ข้อมูลจาก”คู่มือการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ” ของการกีฬาแห่งประเทศไทย และหนังสือ “ทำอย่างไรชีวิตจะยืนยาวและมีความสุข” ของนายแพทย์เนก ธนะศิริ

ส่วนที่ 2

การจัดตั้งศูนย์ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ

หลักการและเหตุผลในการจัดตั้งศูนย์ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ

การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพนั้นเป็นเรื่องที่มีประโยชน์มาก แต่การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพอย่างสม่ำเสมอเป็นเรื่องที่ไม่ง่ายนัก เพราะนอกจากต้องการความสนใจและความสมัครใจของแต่ละบุคคลแล้ว ยังมีเรื่องของการมีเวลา สถานที่และอุปกรณ์ การออกกำลังกายที่เหมาะสมเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพบางอย่าง เช่น การเดินเร็ว การรำวงจิ้น เป็นต้น อาจไม่ต้องอุปกรณ์ใด ๆ ประกอบ แต่ก็ไม่ได้จะใจบางคนให้สนใจที่จะออกกำลังกาย เมื่อรู้สึกต้องการกำลังคนภาครัฐที่มีสุขภาพดีทั้งทางกายและใจ เพื่อการทำงานที่มีประสิทธิภาพ และลดค่าใช้จ่ายในการรักษาภายนอก รัฐบาลจึงมีนโยบายสนับสนุนให้หน่วยงานของรัฐส่งเสริมการออกกำลังกาย โดยมีมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2537 กำหนดให้ทุกกระทรวง ทบวง กรม ถือเป็นภารหน้าที่ ส่วนหนึ่งของงานสวัสดิการที่จะต้องจัดหาสถานที่ให้บุคลากรในสังกัดใช้เป็นศูนย์สุขภาพเพื่อออกกำลังกาย หรือเล่นกีฬาตามความเหมาะสมเพื่อสุขภาพ และให้สามารถจัดตั้งงบประมาณประจำปีหมวดที่ดิน สร้างและอุปกรณ์ครุภัณฑ์ตามความจำเป็น

ปัจจุบันมีหลายหน่วยงานที่ได้จัดตั้งศูนย์สุขภาพแล้ว เช่น กรมอนามัย สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี กรมบังคับคดี กรมชลประทาน และสำนักงาน ก.พ. เป็นต้น แต่ก็ยังมีหน่วยงานจำนวนไม่น้อยที่ยังไม่มีการจัดตั้งศูนย์สุขภาพ หรือยังไม่ได้ส่งเสริมให้ข้าราชการในสังกัดออกกำลังกาย ประกอบกับรัฐบาลที่มี ฯพณฯ หักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรีได้ระบุไว้ว่าความสำคัญของการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ จึงได้กำหนดนโยบายให้หน่วยงานของรัฐส่งเสริมและสนับสนุนการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพของประชาชน เน้นให้ประชาชนสร้างสุขภาพมากกว่าซ่อมสุขภาพ และกำหนดให้ปี 2546 เป็นปีแห่งการสร้างสุขภาพทั่วไทย เพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพดี ดังนั้น ศูนย์ประสานการจัดสวัสดิการข้าราชการ ซึ่งมีหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัด สวัสดิการภายในส่วนราชการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการจัดสวัสดิการภายในส่วนราชการ พ.ศ. 2530 จึงได้จัดทำเอกสารเผยแพร่วิธีการจัดตั้งศูนย์สุขภาพเพื่อการออกกำลังกายเพื่อ

อ่านวิทยความสะควรแก่ส่วนราชการต่าง ๆ ในการดำเนินการตามนโยบายรัฐบาลการจัดสวัสดิการภายในส่วนราชการ

เนื่องจากการจัดตั้งศูนย์สุขภาพเพื่อการออกกำลังกายจัดเป็นสวัสดิการภายในส่วนราชการประเภทหนึ่ง ส่วนราชการจึงสามารถดำเนินการภายใต้รัฐบัญญัติกฎหมายกรรชุมนตรีว่าด้วยการจัดสวัสดิการภายในส่วนราชการดำเนินการ โดยประธานคณะกรรมการสวัสดิการของส่วนราชการ ซึ่งเป็นหัวหน้าส่วนราชการหรือผู้ที่หัวหน้าส่วนราชการมอบหมายอาจให้ผู้ที่รับผิดชอบในการจัดสวัสดิการไปดำเนินการจัดทำโครงการในเรื่องนี้มาเสนอคณะกรรมการเพื่อน้อมติดให้ดำเนินการ หรือผู้ที่รับผิดชอบในการจัดสวัสดิการจะริเริ่มจัดทำโครงการเพื่อเสนอขออนุมัติจากคณะกรรมการก็ได้ งบประมาณที่ใช้ในการนี้อาจขออนุมัติใช้เงินกองทุนสวัสดิการ ขอเงินงบประมาณแผ่นดิน หรือจัดหาโดยวิธีการอื่น ๆ หรือใช้หลายวิธีการร่วมกันก็ได้ และอาจใช้อาคาร สถานที่ สิ่งสาธารณูปโภคของรัฐได้ ดังจะได้กล่าวถึงในบทต่อไป นอกจากนี้การจัดสวัสดิการดังกล่าวส่วนราชการต่าง ๆ อาจร่วมกันจัดดำเนินการ เพื่อความประหยัด และการใช้ประโยชน์ร่วมกันได้ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ฯ ดังกล่าวด้วย

รูปแบบของศูนย์ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ

การจัดตั้งศูนย์ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพเต็มรูปแบบควรมีห้องออกกำลังกายที่มีขนาดและมีอากาศถ่ายเทได้อย่างเหมาะสมในอาคารสถานที่ราชการ มีอุปกรณ์ในการออกกำลังกาย มีเจ้าหน้าที่บริหารจัดการ ให้คำแนะนำในการออกกำลังกาย ใช้เครื่องอุปกรณ์ และให้บริการกำกับดูแลทำความสะอาดอุปกรณ์และห้องออกกำลังกาย รวมทั้งซ่อมบำรุง อุปกรณ์ต่าง ๆ ตามที่จะกล่าวถึงรายละเอียดในบทต่อไป แต่เนื่องจากส่วนราชการมีข้อจำกัดในเรื่องสถานที่ งบประมาณ และกำลังคนที่จะดำเนินการ ข้อแนะนำในบทต่อไปนั้นสามารถประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสมของแต่ละส่วนราชการได้ และควรมีการพัฒนาไปสู่รูปแบบที่แนะนำอย่างต่อเนื่อง

ส่วนที่ 3

ขั้นตอนการจัดตั้งศูนย์อุอกกำลังกาย

ขั้นตอนการจัดตั้งศูนย์ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ

ในการจัดตั้งศูนย์ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ สามารถแบ่งขั้นตอนดำเนินการได้ดังนี้

1. การหาความต้องการของสมาชิก
2. การขออนุมัติดำเนินการต่อคณะกรรมการสวัสดิการ
3. การเตรียมการจัดตั้งศูนย์ออกกำลังกาย ซึ่งได้แก่
  - 3.1 การเตรียมการด้านอาคารสถานที่
    - 3.1.1 การขออนุมัติใช้อาคารสถานที่ หรือสิ่งปลูกสร้างอาคารใหม่
    - 3.1.2 การออกแบบตกแต่งหรือออกแบบก่อสร้างอาคารใหม่
    - 3.1.3 การดำเนินการก่อสร้างหรือตกแต่งสถานที่
    - 3.1.4 การขออนุมัติใช้ไฟฟ้าและน้ำประปา
    - 3.1.5 การขึ้นทะเบียนที่ราชพัสดุ (เฉพาะกรณีปลูกสร้างใหม่)
  - 3.2 การเตรียมอุปกรณ์สำหรับศูนย์ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ
    - 3.2.1 อุปกรณ์ที่ใช้ออกกำลังกาย
    - 3.2.2 เครื่องมือตรวจสุขภาพและทดสอบสมรรถภาพ
    - 3.2.3 การตั้งงบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์และเครื่องมือ
  - 3.3 การเตรียมบุคลากรการรับผิดชอบศูนย์ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ
    - 3.3.1 ผู้ทำหน้าที่จัดทำโครงการ ขออนุมัติโครงการ จัดเตรียมงบประมาณ จัดหาอุปกรณ์ สถานที่ และควบคุมดูแลการดำเนินการ

3.3.2 ครูฝึกเป็นผู้นำการออกแบบกิจกรรมที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำตัวได้อย่างถูกต้อง

3.3.3 แพทย์ พยาบาล นักวิทยาศาสตร์การกีฬา เพื่อควบคุม
ตรวจสุขภาพและทดสอบสมรรถภาพ

3.3.4 เจ้าหน้าที่ที่เปลี่ยนรักษาระบบความสะอาด รักษาอุปกรณ์
รักษาความปลอดภัย

3.3.5 สมาชิกที่สนใจในการออกแบบกิจกรรม

3.4 การเตรียมงบประมาณค่าใช้จ่าย

3.4.1 ของบประมาณประจำปีจากหน่วยงาน

3.4.2 ขอรับการสนับสนุนจากภาคเอกชน

3.4.3 จัดเก็บค่าบำรุง ค่าบริการจากสมาชิก

3.4.4 เงินจากกองทุนสวัสดิการ

3.4.5 เงินรายได้จากการจัดกิจกรรมสวัสดิการ

3.5 การกำหนดระเบียบปฏิบัติของศูนย์ออกแบบกิจกรรม

4. การดำเนินการศูนย์ออกแบบกิจกรรมเพื่อสุขภาพ

4.1 การให้บริการที่ดีแก่สมาชิก

4.2 การดูแล บำรุงรักษาระบบและเครื่องมือต่าง ๆ

4.3 การส่งเสริมให้ข้าราชการและลูกจ้างออกแบบกิจกรรมอย่างสนับสนุน

5. การติดตามประเมินผลและการปรับปรุงแก้ไข

ขั้นตอนที่ 1 การหาความต้องการ

ในการจัดตั้งศูนย์ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ นอกจากจะจัดตั้งขึ้นตามความต้องการของสมาชิกแล้ว บางครั้งยังจำเป็นต้องผลักดันหรือซักจุ่งให้สมาชิกหันมาสนใจเรื่องสุขภาพให้มากขึ้นเป็นพิเศษด้วย เพราะการออกกำลังอย่างสม่ำเสมอจะทำให้ร่างกายแข็งแรง สมบูรณ์ทั้งกายและใจ ซึ่งจะส่งผลถึงทำให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้วย การหาความต้องการอาจใช้วิธีสุ่มสอบถามด้วยวาจาหรือจะใช้แบบสอบถามก็ได้

ขั้นตอนที่ 2 การขออนุญาตดำเนินการต่อคณะกรรมการสวัสดิการ

เมื่อพิจารณาถึงความต้องการของข้าราชการและลูกจ้างส่วนใหญ่มีความต้องการให้จัดตั้งศูนย์ออกกำลังกายขึ้นภายในส่วนราชการแล้ว ผู้รับผิดชอบจะต้องเสนอคณะกรรมการสวัสดิการของส่วนราชการนั้นเพื่อพิจารณาอนุญาตให้ดำเนินการ ในการนำเสนออาจจะนำเสนอเพื่อขออนุญาตในหลักการก่อนหรืออาจจะศึกษารายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการทั้งหมดให้เรียบร้อยแล้วเสนอเพื่อพิจารณาอนุญาตรวมทั้งพิจารณาแต่งตั้งผู้รับผิดชอบด้วยเบิกได้เมื่อคณะกรรมการพิจารณาเห็นว่าการจัดตั้งศูนย์ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพจะเป็นประโยชน์ต่อข้าราชการและลูกจ้างอย่างแท้จริงก็จะมีมติอนุญาตให้ดำเนินการต่อไปได้

ขั้นตอนที่ 3 การเตรียมการจัดตั้งศูนย์ออกกำลังกาย

3.1 การเตรียมการด้านอาคารสถานที่

สถานที่สำหรับจัดทำศูนย์ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพอาจใช้ห้องว่างภายในอาคารที่มีอยู่ หรืออาจจะก่อสร้างอาคารใหม่ก็ได้แล้วแต่ความจำเป็นและความพร้อมห้องที่สามารถใช้เป็นศูนย์ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ โดยทั่วไปไม่ได้กำหนดขนาดไว้ตายตัวว่า กว้างยาวเท่าใด แต่จะต้องคำนึงถึงการใช้งาน ซึ่งโดยทั่วไปจะมีลักษณะการใช้งานดังนี้

- ส่วนที่จะใช้ในการติดต่อประสานงาน เก็บทะเบียน เก็บอุปกรณ์
- ห้องน้ำ ห้องล็อกเกอร์
- ห้องตรวจสุขภาพ ทดสอบสมรรถภาพ
- ห้องฝึกน้ำหนักเครื่องมือออกกำลังกายแบบแอโรบิก
- พื้นที่เอนกประสงค์ฝึกแอโรบิก โยคะ และลีลาศ เป็นต้น
- ห้องซาวน่า หรือห้องนวดเพื่อสุขภาพและการออกกำลังกาย หรือห้องคูเมื่อต่าง ๆ เกี่ยวกับการเด่นกีฬาหรือออกกำลังกาย
- สถานที่ปิดประกาศระเบียบการใช้อุปกรณ์ ตารางเวลา หรือประกาศ ระเบียบการใช้ห้องสุขภาพ เป็นต้น

เมื่อได้ห้องหรือสถานที่ที่จะจัดตั้งศูนย์ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพแล้ว ผู้รับผิดชอบ จะต้องดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

3.1.1 การขออนุมัติใช้อาคารสถานที่หรือขออนุมัติปลูกสร้างใหม่

โดยผู้รับผิดชอบจะต้องทำบันทึกถึงหัวหน้าส่วนราชการ โดยให้ประธานกรรมการสวัสดิการของส่วนราชการนั้น เป็นผู้ลงนาม (ดูตัวอย่างภาคผนวก)

3.1.2 การออกแบบตกแต่งหรือออกแบบก่อสร้างอาคารใหม่

การออกแบบตกแต่งสถานที่จะต้องคำนึงถึงความสะดวก ปลอดภัย และเหมาะสมในการใช้งานด้วย กรณีต้องสร้างอาคารสถานที่ใหม่ ผู้รับผิดชอบจะต้องขอความอนุเคราะห์กรมโยธาธิการและผังเมืองดำเนินการออกแบบก่อสร้างให้โดยทำหนังสือถึงกรมโยธาธิการและผังเมือง (ดังตัวอย่างภาคผนวก)

3.1.3 ดำเนินการก่อสร้างหรือตกแต่งสถานที่

ขั้นตอนนี้อาจดำเนินการบางส่วนหรือข้างหน้าบางส่วนได้สุดแล้วแต่ความพร้อมของหน่วยงาน สำหรับงบประมาณค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างหรือตกแต่ง นอกจากจะใช้เงินจากกองทุนสวัสดิการของหน่วยงานแล้ว สามารถตั้งงบประมาณรายจ่ายประจำปีจากทางราชการ ได้ด้วย (ดังสำเนาแบบ ค.ร.ม. ในภาคผนวก)

3.1.4 การขออนุมัติใช้น้ำประปาและกระแสไฟฟ้า

กิจกรรมในศูนย์ออกแบบกำลังกายเพื่อสุขภาพถือเป็นกิจกรรมสวัสดิการภายในส่วนราชการอย่างหนึ่ง ซึ่งอยู่ในหลักการที่หัวหน้าส่วนราชการจะอนุมัติให้ใช้น้ำประปาและกระแสไฟฟ้าของส่วนราชการได้ โดยใช้อย่างประหยัดตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการจัดสวัสดิการภายในส่วนราชการ พ.ศ. 2530 ข้อ 18 ฉะนั้น ผู้รับผิดชอบจะต้องทำบันทึกเพื่อขอใช้น้ำประปาและกระแสไฟฟ้า (ดังตัวอย่างในภาคผนวก)

3.1.5 การขึ้นทะเบียนที่ราชพัสดุ (กรณีปลูกสร้างอาคารใหม่)

ในกรณีที่ได้ก่อสร้างอาคารสถานที่ใหม่ เมื่อดำเนินการก่อสร้างและตรวจรับอาคารเรียบร้อยแล้วจะต้องสำรวจรายการสิ่งปลูกสร้างส่งขึ้นทะเบียนที่ราชพัสดุตามแบบที่กรมธนารักษ์กำหนด

3.2 การเตรียมอุปกรณ์สำหรับศูนย์ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ

อุปกรณ์หรือเครื่องมือต่าง ๆ ที่จะใช้สำหรับศูนย์ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพจะมีจำนวนมากน้อยเท่าใด ขึ้นอยู่กับความต้องการของสมาชิกและความพร้อมของสถานที่ งบประมาณ บุคลากร แต่โดยทั่วไปอาจแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ อุปกรณ์ที่ใช้ในการออกกำลังกาย กับ เครื่องมือตรวจสุขภาพและทดสอบสมรรถภาพ

3.2.1 อุปกรณ์ที่ใช้ออกกำลังกาย เช่น

- ◆ จักรยาน
- ◆ ลู่วิ่ง
- ◆ เครื่องฝึกยกน้ำหนัก
- ◆ เบาะรองนั่ง/นอน สำหรับฝึกแอโรบิก โยคะ
- ◆ อุปกรณ์กีฬานิดต่าง ๆ

ฯลฯ

3.2.2 เครื่องมือตรวจสุขภาพและสมรรถภาพ เช่น

- ◆ เครื่องชั่งน้ำหนัก
- ◆ เครื่องวัดส่วนสูง
- ◆ นาฬิกาจับเวลา
- ◆ ชุดฟังการเต้นของหัวใจ
- ◆ เครื่องวัดความดันเลือด
- ◆ เครื่องวัดปริมาณไขมันใต้ผิวหนัง
- ◆ เครื่องวัดความจุปอด

- ◆ เครื่องวัดความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ
- ◆ เครื่องวัดความอ่อนตัว
- ◆ จักรยานวัดงาน

ฯลฯ

3.3 การเตรียมบุคลากรรับผิดชอบศูนย์ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ

บุคลากรที่จำเป็นต้องใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ
จะมีดังนี้

- 3.3.1 ผู้ทำหน้าที่จัดทำโครงการขออนุมัติโครงการ จัดเตรียมงบประมาณ
จัดหาอุปกรณ์ สถานที่ และควบคุมดูแลการดำเนินการถือว่าเป็นบุคลากร
สำคัญที่จะทำให้มีศูนย์ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพและมีกิจกรรมดำเนิน
ต่อไปได้
- 3.3.2 ครูฝึกเป็นผู้นำการออกกำลังกาย ตามกิจกรรมที่สามารถใจและ
แนะนำการใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง
- 3.3.3 แพทย์ พยาบาล นักวิทยาศาสตร์การกีฬา เพื่อควบคุมตรวจสุขภาพ
และทดสอบสมรรถภาพ
- 3.3.4 เจ้าหน้าที่ทะเบียน รักษาความสะอาด รักษาอุปกรณ์ รักษาความปลอดภัย
- 3.3.5 สมาชิกที่สนใจในการออกกำลังกาย

โดยทั่ว ๆ ไปศูนย์ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพในส่วนราชการจะมีเจ้าหน้าที่
ที่รับผิดชอบประมาณ 2 - 3 คน รับผิดชอบหลายหน้าที่เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพผู้ที่รับผิดชอบ
หน้าที่ดังกล่าวควรจะผ่านการฝึกอบรมเกี่ยวกับการดูแลศูนย์ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ
ซึ่งจะรวมถึงการเรียนรู้ด้านการใช้วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในห้องศูนย์ออกกำลังกาย
เพื่อสุขภาพ โดยติดต่อเข้าอบรมได้ที่การกีฬาแห่งประเทศไทย

3.4 การเตรียมงบประมาณค่าใช้จ่าย

การจัดตั้งศูนย์ออกกำลังเพื่อสุขภาพจำเป็นต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก ฉะนั้น ผู้รับผิดชอบจำเป็นต้องมีวิธีการจัดหางบประมาณมาเพื่อดำเนินการในหลาย ๆ ทาง เช่น

3.4.1 ขอตั้งงบประมาณประจำปีจากหน่วยงาน

ผู้รับผิดชอบสามารถจัดตั้งงบประมาณประจำปี หมวดสิ่งก่อสร้างและอุปกรณ์ครุภัณฑ์ได้ตามความจำเป็น โดยมติ กรม เมื่อวันที่ 20 ก.ย. 2537 โดยสรุปความว่า “ให้ ทุกกระทรวง ทบวง กรม ถือเป็นภารหน้าที่ส่วนหนึ่งของ งานสวัสดิการที่จะต้องจัดหาสถานที่ให้บุคลากรในสังกัดใช้เป็น ศูนย์สุขภาพเพื่อออกกำลังกายหรือเด่นกีฬาตามความเหมาะสม เพื่อสุขภาพและให้สามารถจัดตั้งงบประมาณประจำปีหมวดที่ดิน สิ่งก่อสร้าง และอุปกรณ์ครุภัณฑ์ตามความจำเป็น”

3.4.2 ขอสนับสนุนจากภาคเอกชน

กรณีนี้อาจจำเป็นต้องมอบหมายให้ภาคเอกชนที่มี ความชำนาญเข้ามาช่วยดำเนินการจัดตั้งพร้อมทั้งดำเนินการบริการ จัดการภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการสวัสดิการ

3.4.3 จัดเก็บค่าบำรุง หรือค่าบริการจากสมาชิก

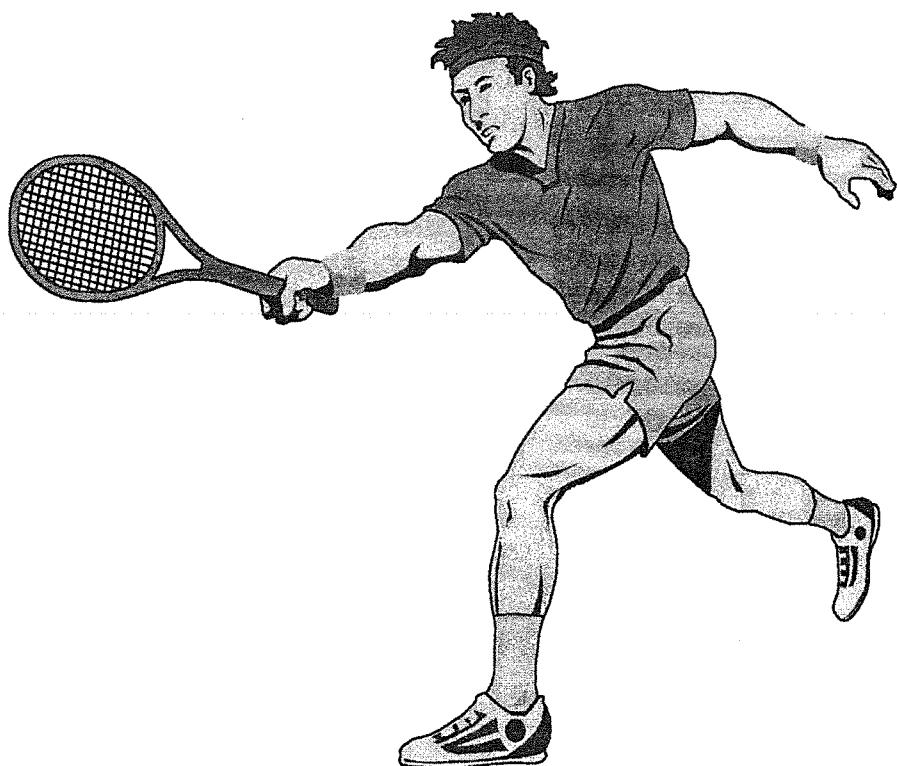
กรณีนี้อาจจะเป็นการดำเนินแบบค่อยเป็นค่อยไป สำหรับการ เพิ่มวัสดุอุปกรณ์สำหรับสถานที่จะตั้งงบประมาณจากด้านอื่น ๆ

3.4.4 ใช้เงินกองทุนสวัสดิการ

กรณีที่กองทุนสวัสดิการมีเงินจำนวนมากพอสามารถขออนุมัติใช้เงิน มาดำเนินการทั้งก่อสร้างสถานที่หรือจัดซื้ออุปกรณ์ได้

3.4.5 เงินรายได้จากการจัดกิจกรรมสวัสดิการ

กรณีนี้ผู้รับผิดชอบอาจหารายได้เป็นรายเดพะ โดยจัดกิจกรรมสวัสดิการภายในส่วนราชการหรือกิจกรรมหารายได้อื่นๆ เช่น จัดแข่งขันกีฬา กอล์ฟ โบว์ลิ่ง หรือฟุตบอล หรือบัดดอนตรี หรือการแสดงต่าง ๆ เป็นต้น เพื่อนำรายได้มามาใช้ในกิจกรรมของศูนย์ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ

ขั้นตอนที่ 4 การดำเนินการศูนย์ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ

เมื่อเตรียมการพร้อมทั้งสถานที่ อุปกรณ์ และบุคลากรที่จะรับผิดชอบเรียบร้อยแล้ว ขั้นตอนต่อไปจะเป็นขั้นตอนการดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งศูนย์ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ ซึ่งได้แก่เรื่องต่าง ๆ ที่จะต้องดำเนินการ ดังนี้

4.1 การให้บริการที่ดีแก่สมาชิก

ในการเปิดให้บริการเพื่อความสะดวกและเป็นระเบียบเรียบร้อยในการจัดการ สิ่งที่ควรดำเนินการ ได้แก่

4.1.1 การจัดทำทะเบียนสมาชิก

ในการเปิดให้บริการเพื่อความสะดวกและเป็นระเบียบเรียบร้อยในการจัดการ สิ่งที่ควรดำเนินการ ได้แก่ การจัดทำทะเบียนสมาชิก

4.1.2 กำหนดเวลา เปิด – ปิด การให้บริการ

ผู้รับผิดชอบจะต้องกำหนดเวลา เปิด – ปิด การให้บริการให้ให้ชัดเจน เพื่อผู้รับบริการจะสามารถมาใช้ได้ถูกต้อง

4.1.3 การจัดทำคู่มือการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ ในศูนย์ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพเป็นการอำนวยความสะดวกในการใช้งานและเป็นการรักษาสภาพการใช้งานให้คงทนด้วย รวมทั้งยังเป็นการช่วยในเรื่องของความปลอดภัยสำหรับการออกกำลังกาย คู่มือการใช้อุปกรณ์แต่ละประเภทจะระบุจะติดตั้งไว้ที่อุปกรณ์แต่ละประเภทให้ผู้ใช้อ่านได้ง่ายและปฏิบัติได้ถูกต้อง

4.1.4 การจัดเจ้าหน้าที่ดูแลรับผิดชอบ

เพื่อเป็นการดูแลความเรียบร้อยและให้บริการแนะนำ การออกแบบกายให้เหมาะสมและถูกต้องตามหลักการตลอดจน สามารถ แนะนำการใช้อุปกรณ์และเครื่องมือต่าง ๆ ได้อย่างปลอดภัย ผู้รับผิดชอบจะต้องจัดให้มีเจ้าหน้าที่ ๆ จะต้องรับผิดชอบภายใน ชุมชนออกแบบกายเพื่อสุขภาพ และเจ้าหน้าที่ดังกล่าวจะต้องมีความรู้ เกี่ยวกับการออกแบบกายอย่างถูกวิธี สามารถใช้อุปกรณ์และเครื่องมือ ต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง สามารถสอน แนะนำผู้มารับบริการ ได้อย่าง เหมาะสมและถ้าเป็นไปได้ ถ้ามีผู้รับผิดชอบครบตามข้อ 3.3 ได้ก็จะ เป็นการดี

4.2 การดูแลและบำรุงรักษาอุปกรณ์และเครื่องมือต่าง ๆ

เพื่อให้อุปกรณ์และเครื่องมือต่าง ๆ อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์พร้อมใช้งานอยู่ ตลอดเวลาผู้รับผิดชอบควรดำเนินการ ดังนี้

- 4.2.1 จัดทำทะเบียนอุปกรณ์และเครื่องมือต่าง ๆ ที่มีอยู่
- 4.2.2 มีการตรวจสอบสภาพเพื่อให้พร้อมกับการใช้งานอย่างสม่ำเสมอ
- 4.2.3 ควรจัดหาเพิ่มเติมอุปกรณ์และเครื่องมือให้พอเพียงกับความต้องการ ของสมาชิก
- 4.2.4 หมั่นรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบของสถานที่อย่าง สม่ำเสมอ

4.3 การส่งเสริมให้ข้าราชการและลูกจ้างออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ

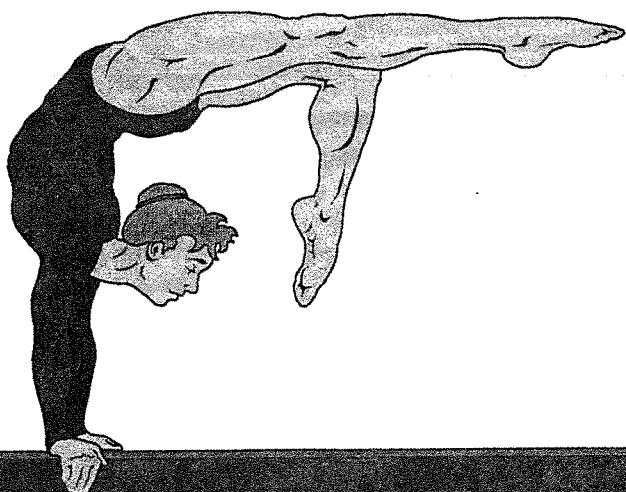
เมื่อมีศูนย์ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพที่มีความพร้อมที่จะให้บริการแล้ว ลั่งสำคัญประการหนึ่งคือ การกระตุ้นให้ข้าราชการและลูกจ้างในสังกัดได้มีการรักษาสุขภาพ พลานามัยให้แข็งแรงสมบูรณ์ โดยการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอและใช้ศูนย์ออกกำลังกาย เพื่อสุขภาพที่มีอยู่ให้คุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด โดยดำเนินการได้ดังนี้

- 4.3.1 มีการจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์เพื่อเชิญชวน
- 4.3.2 จัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลรักษาสุขภาพพلانามัยอย่างถูกวิธี
- 4.3.3 จัดกิจกรรมออกกำลังกายที่เหมาะสม น่าสนใจ และเชิญสมาชิกเข้าร่วม กิจกรรม
- 4.3.4 จัดบริการให้มีครุston แนะนำการออกกำลังกายในรูปแบบต่าง ๆ
- 4.3.5 จัดแบ่งช่วงเวลาการใช้ศูนย์ออกกำลังกายให้เหมาะสมและสอดคล้อง กับความต้องการของสมาชิก

ขั้นตอนที่ 5 การติดตามประเมินผลและการปรับปรุงแก้ไข

ในการประเมินผลการจัดตั้งศูนย์ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมยิ่งขึ้น อาจทำได้หลายวิธี แต่การประเมินผลที่สามารถทำได้อย่างกว้างขวางและอาจได้ข้อมูลเห็นที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุง คือ การขอความร่วมมือจากข้าราชการและลูกจ้างที่มาใช้บริการ ทั้งนี้อาจจะได้จากการสอบถามโดยตรง จากการใช้แบบสอบถาม หรือจัดทำเป็นตู้ขอรับความคิดเห็นจากผู้มาใช้บริการก็ได้ เมื่อได้ผลสรุปแล้วผู้รับผิดชอบสามารถนำไปใช้ในการปรับปรุง แก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ให้สมบูรณ์ขึ้นต่อไป

ภาคนิวัติ

ตัวอย่างการขอใช้สถานที่

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ ฝ่ายสวัสดิการ กองการเจ้าหน้าที่ โทร.....
 ที่ ..... วันที่ .....
 เรื่อง ขออนุมัติใช้อาคารสถานที่

เรียน ..... (ตำแหน่งหัวหน้าส่วนราชการ)

ด้วยระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการจัดสวัสดิการภายในส่วนราชการ พ.ศ. 2530 กำหนดให้ส่วนราชการต่าง ๆ จัดสวัสดิการภายในส่วนราชการให้แก่ข้าราชการในสังกัดและจากการสำรวจความต้องการของข้าราชการและลูกจ้างใน..... (ชื่อส่วนราชการ) พบว่า ข้าราชการและลูกจ้างประจำคงจะให้คณะกรรมการสวัสดิการ.....(ชื่อส่วนราชการ) จัดตั้งศูนย์ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพขึ้นใน.....(ชื่อส่วนราชการ) ซึ่งคณะกรรมการสวัสดิการในประชุมครั้งที่...../..... เมื่อวันที่ ..... ได้พิจารณาแล้วเห็นควรให้จัดตั้งศูนย์ฯ ขึ้นใน..... (ชื่อส่วนราชการ)

ในการจัดศูนย์ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ สิ่งที่สำคัญที่สุดคือสถานที่ ซึ่งคณะกรรมการได้พิจารณาแล้วเห็นว่า บริเวณ.....เหมาะสมที่จะจัดให้เป็นศูนย์ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพได้ และโดยที่ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการจัดสวัสดิการภายในส่วนราชการ พ.ศ. 2530 ข้อ 17 กำหนดว่า สวัสดิการภายในส่วนราชการอาจใช้เนื้อที่อาคารสถานที่ของทางราชการ ได้ตามสมควร จึงเรียนมา เพื่อขอได้โปรดพิจารณาอนุมัติให้ใช้เนื้อที่ดังกล่าวเป็นศูนย์ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพต่อไปด้วย จะเป็นพระคุณยิ่ง

(ลงชื่อ).....

(.....)

ประธานกรรมการสวัสดิการ.....(ชื่อส่วนราชการ)

*****

ตัวอย่างกรณีจะต้องสร้างใหม่

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ ฝ่ายสวัสดิการ กองการเจ้าหน้าที่ โทร.....
ที่ ..... วันที่ .....

เรื่อง ขออนุมัติใช้อาคารสถานที่

เรียน ..... (ตำแหน่งหัวหน้าส่วนราชการ)

ด้วยระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการจัดสวัสดิการภายในส่วนราชการ พ.ศ. ๒๕๓๐ กำหนดให้ส่วนราชการต่าง ๆ จัดสวัสดิการภายในส่วนราชการให้แก่ข้าราชการในสังกัด และจากการสำรวจความต้องการของข้าราชการและลูกจ้างใน.....(ชื่อส่วนราชการ) พบว่าข้าราชการและลูกจ้างประสงค์จะให้คณะกรรมการสวัสดิการ.....(ชื่อส่วนราชการ) ซึ่งคณะกรรมการสวัสดิการในการประชุมครั้งที่...../..... เมื่อวันที่.....ได้พิจารณาแล้วเห็นควรให้จัดศูนย์ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพขึ้นใน.....(ชื่อส่วนราชการ)

ในการจัดศูนย์ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพสิ่งที่สำคัญที่สุดคือสถานที่ ซึ่งคณะกรรมการได้พิจารณาแล้วเห็นว่า สถานที่ทำงานในปัจจุบันไม่มีสถานที่ว่างเหลืออยู่ จึงไม่อาจใช้เนื้อที่อาคารสถานที่ที่มีอยู่เพื่อจัดตั้งสถานที่จัดศูนย์ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพได้ แต่มีเนื้อที่บริเวณใกล้อาคาร .....ซึ่งเป็นเนื้อที่ว่างเปล่า อาจจัดสร้างเป็นสถานที่ในการจัดศูนย์ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพได้ จึงเรียนมา เพื่อขอได้โปรดพิจารณา หากเห็นชอบด้วย จะได้ประสานงานกับกองคลัง เพื่อติดต่อส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในการออกแบบและเงินงบประมาณก่อสร้างต่อไป

(ลงชื่อ).....

(.....)

ประธานกรรมการสวัสดิการ.....(ชื่อส่วนราชการ)

*****

ตัวอย่าง

ที่ ...../.....

กรม.....

ถนน..... กท 10.....

วันที่..... เดือน..... พ.ศ.....

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ช่วยออกแบบอาคารศูนย์ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ

เรียน อธิบดีกรมโยธาธิการและผังเมือง

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารแจ้งรายละเอียดความต้องการและงบประมาณสำหรับการก่อสร้างอาคารศูนย์ออก
กำลังกายเพื่อสุขภาพ

ด้วย..... (ชื่อส่วนราชการ) ประสงค์จะจัดศูนย์ออกกำลังกาย
เพื่อสุขภาพให้แก่ข้าราชการในสังกัด แต่อาคารสถานที่เดิมไม่มีเนื้อที่เพียงพอที่จะจัดตั้งศูนย์ดังกล่าวได้
และพิจารณาแล้วเห็นว่า.....(ชื่อส่วนราชการ) มีสถานที่ว่างและงบประมาณเพียงพอที่จะ
ดำเนินการก่อสร้างอาคารศูนย์ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพได้

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากกรมโยธาธิการและผังเมือง ได้โปรดช่วยออกแบบ
อาคารศูนย์ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพดังกล่าวตามเอกสารแจ้งรายละเอียดความต้องการที่แนบมาพร้อม
หนังสือนี้ รวมทั้งกำหนดรายละเอียดและประมาณการราคากลางค่าก่อสร้างอาคารให้ด้วย จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

ลงชื่อ .....

(.....)

ตำแหน่ง .....

กองคลัง

โทร. .....

ตัวอย่าง

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ ฝ่ายสวัสดิการ กองการเจ้าหน้าที่ โทร.....
 ที่ ..... วันที่ .....

เรื่อง ขออนุมัติใช้น้ำและกระแสไฟฟ้าของ ..... (ชื่อส่วนราชการ)

เรียน ..... (ตำแหน่งหัวหน้าส่วนราชการ)

ตามที่..... (ตำแหน่งหัวหน้าส่วนราชการ) ได้อนุมัติให้ใช้บริเวณ.....ของ
 อาคาร.....จัดศูนย์ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ

โดยที่การบริหารจัดการศูนย์ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ จำเป็นต้องใช้น้ำและกระแสไฟ
 ฟ้า เพื่ออำนวยความสะดวกในการดำเนินกิจกรรมเพื่อเป็นสวัสดิการให้แก่ข้าราชการในสังกัด ซึ่งอยู่ใน
 หลักการที่.....(ตำแหน่งหัวหน้าส่วนราชการ) จะอนุมัติให้ใช้น้ำและกระแสไฟฟ้าของ.....
 (ชื่อส่วนราชการ) ได้ ทั้งนี้ ตามข้อ 18 ของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการจัดสวัสดิการภายใน
 ส่วนราชการ พ.ศ. 2530

จึงเรียนมาเพื่อขอได้โปรดพิจารณาอนุมัติให้ใช้น้ำและกระแสไฟฟ้าเพื่อการบริหารจัด
 การศูนย์ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพต่อไปด้วย จะเป็นพระคุณยิ่ง

(.....)

ตำแหน่ง .....

ประธานกรรมการสวัสดิการ .....(ชื่อส่วนราชการ)

*****

มติ ค.ร.ม.

เรื่อง ศูนย์สุขภาพภายในส่วนราชการ

- สำเนา -

ที่ นร 0206/ว 140

สำนักเลขานุการคณะกรรมการรัฐมนตรี
ทำเนียบรัฐบาล กทม. 10300

27 กันยายน 2537

เรื่อง ผลการดำเนินงานตามแผนงานและโครงการกีฬาเพื่อสันคงโยบายรัฐบาล

เรียน เลขาธิการ ก.พ.

- สิ่งที่ส่งมาด้วย
1. สำเนาหนังสือสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ นร 1206/6115 ลงวันที่ 21 มิถุนายน 2537
  2. สำเนาหนังสือกระทรวงอุตสาหกรรม ด่วนมาก ที่ อก 0201/3553 ลงวันที่ 29 กรกฎาคม 2537
  3. สำเนาหนังสือกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ด่วนมาก ที่ รส 0203/3513 ลงวันที่ 29 กรกฎาคม 2537
  4. สำเนาหนังสือสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ด่วนมาก ที่ นร 1004/3972 ลงวันที่ 29 กรกฎาคม 2537
  5. สำเนาหนังสือกระทรวงการคลัง ด่วนที่สุด ที่ กค 0614/32206 ลงวันที่ 3 สิงหาคม 2537
  6. สำเนาหนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ นท 0212/14318 ลงวันที่ 10 สิงหาคม 2537
  7. สำเนาหนังสือกระทรวงสาธารณสุข ที่ สธ 0609/4361 ลงวันที่ 16 สิงหาคม 2537

ด้วยสำนักนายกรัฐมนตรีได้เสนอเรื่องผลการดำเนินงานตามแผนงานและโครงการกีฬาเพื่อสันคงโยบายรัฐบาล เพื่อคณะกรรมการพิจารณา ซึ่งกระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กระทรวงการคลัง กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงสาธารณสุข ได้เสนอความเห็นประกอบการพิจารณาด้วยความละเอียดปราภูมิสิ่งที่ส่งมาพร้อมนี้

คณะกรรมการได้ประชุมประจำเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2537 ลงมติว่า

1. ให้ทุกกระทรวง ทบวง กรม ถือเป็นภาระหน้าที่ส่วนหนึ่งของงานสวัสดิการที่จะต้องขัดหาสถานที่ให้บุคลากรในสังกัดใช้เป็นศูนย์สุขภาพเพื่อออกกำลังกาย หรือเล่นกีฬาตามความเหมาะสมเพื่อสุขภาพ และให้สามารถจัดตั้งงบประมาณประจำปี หมวดที่ดิน สิ่งก่อสร้าง และอุปกรณ์ครุภัณฑ์ ตามความจำเป็น
2. ให้กระทรวง ทบวง กรม ที่มีหน้าที่พิจารณาออกใบอนุญาตให้แก่สถานประกอบการประเภทต่าง ๆ ส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานประกอบการประเภทต่าง ๆ ของภาคเอกชนที่มีพนักงานหรือคนงานเกินกว่า 100 คนขึ้นไป จัดให้มีสถานที่และอุปกรณ์บริการด้านสวัสดิการ โดยอย่างน้อยควรต้องมีห้องพยาบาล ศูนย์คุณภาพเด็ก และสถานออกกำลัง หรือบริเวณที่เล่นกีฬาตามความเหมาะสม
3. ให้มีการส่งเสริมและสนับสนุน โรงงานผู้ผลิตอุปกรณ์การกีฬาประเภทที่มีความเหมาะสมต่อวิถีชีวิตคนไทย รวมทั้งผู้ผลิตอุปกรณ์เครื่องออกกำลังกายภายในประเทศเป็นกรณีพิเศษ โดยให้การกีฬาแห่งประเทศไทยและกรมพลศึกษา ร่วมกันพิจารณาจัดทำรายการอุปกรณ์กีฬาและเครื่องออกกำลังกายที่จำเป็นและผลิตไม่ได้ในประเทศ และไม่อยู่ในข่ายได้รับการลดหรือยกเว้นอากรเสนอให้กระทรวงการคลังพิจารณาปรับปรุงอัตราอากรเข้าให้ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

ลงชื่อ   วิษณุ เครืองาม

(นายวิษณุ เครืองาม)

เลขาธิการคณะกรรมการ

กองประสานนโยบายและแผน

โทร. 2800389

โทรสาร 2801901

สำเนาลูกด้วย

(นายบุญถิน กังวาลสุข)

เจ้าหน้าที่วิเคราะห์งานบุคคล 7 ว

*****

